

საქართველოს ეკლესიაში არსებული მოსაყდრის ინსტიტუტის შესახებ

2017 წლის 23 ნოემბერს საქართველოს პატრიარქის მიერ გამოიცა ბრძანება სენაკისა და ჩხოროწყუს მიტროპოლიტ შიო მუჯირის პატრიარქის მოსაყდრედ დანიშვნის შესახებ¹, რამაც ეპიკოპოსთა და თეოლოგთა შორის აზრთა სხვადასხვაობა გამოიწვია. ეს სხვადასხვაობა მოსაყდრის ინსტიტუტის თუ ფენომენის დღეს არსებული ფორმის ანტიკანონიკურობითაა გამომწვეული. დიახ, არც მეტი არც ნაკლები – ანტიკანონიკურობით. ამ ფაქტმა სხვა მართლმადიდებელ ეკლესიებშიც გაოცება გამოიწვია – ჩემი მეგობარი სასულიერო პირები, და მათ შორის, მღვდელმთავრები, გაოცებული მეკითხებოდნენ, თუ რას გულისხმობდა მოსაყდრის ფენომენი და რა ფუნქცია ჰქონდა მას.

თავად ტერმინი „მოსაყდრე“ ბერძნულ „ადგილის მცველს“ უნდა მიესადაგებოდეს². საეკლესიო ტრადიციიდან ცნობილია, რომ მოსაყდრე მაშინ აქტიურდება, როდესაც გარდაიცვლება ან გადაადგება ეკლესიის მეთაური.³ თავად ადგილის მცველის ფუნქცია საპატრიარქო არჩევნების მომზადება და მისი სამართლიანად წარმართვაა, ანუ საერო ენით რომ ვთქვათ, ის საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარეა. რამდენადაც ის საარჩევნო პროცესს წარმართავს, თავად არჩევნებში მონაწილეობას არ იღებს. ჩემმა ამ განცხადებამ⁴ საპატრიარქოში დიდი უკმაყოფილება გამოიწვია. იმ საღამოსვე დამიკავშირდნენ და მთხოვეს საპატრიარქოში მივსულიყავი და იქ განმემარტა ჩემი მოსაზრება. მე თავაზიანი უარი ვუთხარი და შეხვედრა ნეიტრალურ ტერიტორიაზე შევთავაზე, რაზეც დამთანხმდნენ. შეხვედრა მამა ანდრია ჯალმაიძესთან შედგა. მე მას საკმაო ხანს ვესაუბრე, თუმცა უშედეგოდ.

მათთვის მოსაყდრის ინსტიტუტის ეს ფორმა კანონიკური იყო, რადგან, როგორც მამა ანდრია ბრძანებდა, აღნიშნული საქართველოს ეკლესიის 1995 წლის მართვა-გამგეობის დებულებით იყო გარანტირებული⁵. მე მაშინვე ვუთხარი, რომ ამ დებულების ეს კონკრეტული ადგილი ჩასასწორებელია, რადგან ძირშივე ენიშნა-აღმდეგება მსოფლიო კრებების კანონებს, რაც ყოვლად დაუშვებელია. ჩვენი მაშინდელი შეხვედრა ასე დამთავრდა. თუმცა ამ ინსტიტუტის შესახებ მას შემდეგაც

* სულხან-საბა ორბელიანის უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ და სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის დეკანი, ასოცირებული პროფესორი.

¹ <t.ly/KvXK> [14.09.2020]

² Τοποτηρητής – ადგილის მცველი. მართლმადიდებელ ეკლესიაში დაქვრივებული საყდრის დროებითი მმართველი ეკლესიის ახალი თავის გამორჩევამდე. მას ირჩევენ ადგილობრივი ეკლესიის მეთაურის გარდაცვალების შემდეგ ამ ეკლესიის სინოდის მიერ, იხ., Παντελεήμονος Καρανικόλα, Κλείς τών ιερών κανόνων, Αθήναι 1995, გვ. 449; Kazhdan A., The Oxford Dictionary of Byzantium, Vol. 3, Oxford University Press, 1991, 2095.

³ იხ., Ζαχαρέγκα Δ., Η εκλογή τών επισκόπων στις Ορθόδοξες Εκκλησίες, Θεσσαλονίκη, 2014.

⁴ <t.ly/DAWg> [14.09.2020]

⁵ საქართველოს ავტოკეფალიური მართლმადიდებელი ეკლესიის მართვა-გამგეობის დებულება, მცხეთა, 1995, თავი IV, §§. 4-8.

ხშირად მეკითხებოდნენ ადამიანები, რომელთაც აინტერესებდათ საეკლესიო ცხოვრებისათვის ამ, ესოდენ უცნაური ფენომენის დეფინიცია.

როგორც მოგახსენეთ, ეს ტერმინი (მოსაყდრე) მსოფლიო საეკლესიო პრაქტიკაში „ადგილის მცველს“ შეესატყვისება. მაგრამ, რატომაა მიუღებელი მოსაყდრის ინსტიტუტის ეს ფორმა, როგორც ეს დღეს საქართველოს ეკლესიაშია?

დავინწყით ადრეული საუკუნეებიდან, როდესაც, ეგნატე ანტიოქიელის ეპოქის შემდგომი პერიოდიდან ეკლესიაში ეპისკოპოსის ინსტიტუტი მკვიდრდება და ეპისკოპოსის უფლებები არნახულ მასშტაბებს იძენს. „მოციქულთა განწესებიდან“ ცნობილია, რომ ეპისკოპოსს მთელი ერი ირჩევდა: მას ევქარისტიული მსახურებისას სამგზის წარადგენდნენ ერის წინაშე და მისგან დამონმებას ითხოვდნენ მისი გამორჩევისთვის.⁶ ერიც, თანხმობის შემთხვევაში, ადასტურებდა ახალი ეპისკოპოსის სანდოობას. ახლადგამორჩეული ეპისკოპოსი კონკრეტული ადგილობრივი ეკლესიის თავი ხდებოდა. ზოგადად, ეპისკოპოსისა და ადგილობრივი ეკლესიის ერთობა იესო ქრისტესა და ეკლესიის ერთობის სახისებრად ხორციელდება.⁷ ეპისკოპოსისა და ადგილობრივი ეკლესიის ერთობა არ უნდა გავიგოთ, როგორც ერთმანეთისაგან განშორებული სხეულების ერთობა (სამღვდელოების და ერის), არამედ როგორც ორგანული ერთობა იმავე ეკლესიის სხეულში, რომელიც თითქოსდა პერსონიფიცირებულია ეპისკოპოსში. საინტერესოა, რომ ეგნატე ანტიოქიელი თავის ეპისტოლეში რომაელთა მიმართ, ეპისკოპოსს ღმერთის, ქრისტეს სახეს (ტიპს) უწოდებს.⁸ ლიტურგიის აღსრულებაც, რაც უმაღლესი მსახურებაა ეკლესიაში, არ არის ეპისკოპოსის მოქმედება ადგილობრივი ეკლესიისათვის, არამედ ეკლესიის მოქმედება ეპისკოპოსის მეშვეობით, რომელიც ამ ადგილობრივი ეკლესიის თავია.

როგორც აღინიშნა ეპისკოპოსისა და ადგილობრივ ეკლესიას შორის იმგავარი ერთობა და კავშირია, როგორც ქრისტესა და ეკლესიას შორის. შეუძლებელია ქრისტესა და ეკლესიის განყოფა. ეკლესიის „ეგო“ არის იესო ქრისტე. შესაბამისად, როგორც იესო ქრისტეს სძალია ეკლესია, მსგავსად, ეპისკოპოსის სძალია მისი ადგილობრივი ეკლესიაც. შესაბამისად, ეპისკოპოსისა და მის ადგილობრივ ეკლესიას შორის არსებობს ერთგვარი ერთობა, მსგავსი ქორწინებისა. როდესაც ეპისკოპოსი რომელიმე ადგილობრივი ეკლესიის თავად გამოირჩევა, ხდება მისი „დაქორწინება“, ანუ ორგანული, ერთ სხეულად შეკავშირება ამ ეკლესიასთან. ამიტომაცაა, რომ ეპისკოპოსის გარდაცვალების შემთხვევაში საეკლესიო ტერმინით მკაცრად განსაზღვრულად ამბობენ, რომ საყდარი „დაქვრივებულია“⁹, და არამც და არა ცარიელი, რადგან ეპისკოპოსისა და მისი ადგილობრივი ეკლესიის ურთიერთობა ისეთია, როგორც მეუღლეებს შორის. ამ პრინციპიდან გამომდინარე, ამგვარი ურთიერთობის წესი კანონებითაც გამყარდა. მაგალითად, პირველი მსოფლიო კრების მერვე კანონი იმპერატიულად განსაზღვრავს, რომ ერთ ქალაქში ორი ეპისკოპოსი არ უნდა

⁶ Διαταγαί Αποστόλων, VIII, 4-5, Sources Chrétiennes 11, Paris, 1946, 26.

⁷ Ιγνατίου Αντιοχείας, Προς Φιλαδέλφεις 4; Προς Σμυρναίους 8, PG 5, 822-828; 852.

⁸ Ιγνατίου Αντιοχείας, Προς Τραλλησίους 2, PG 5, 777-780.

⁹ Μητροπολίτου Παντελεήμονος (Καρανικόλα), Κλείς τών ιερών κανόνων, Αθήναι, 1995, 449; Kazhdan A., The Oxford Dictionary of Byzantium, Vol. 3, Oxford University Press, 1991, 2095.

იყოს¹⁰. ნებისმიერი სხვა ეპისკოპოსი იმავე ქალაქში ანტიკანონიკურია და თუ მსგავსი რამ მოხდება, იგი უმალ გაუქმებულად მიიჩნევა. ამიტომაც, დიასპორის ეკლესია, ყველა შემთხვევაში, თანამედროვე ერესია, რადგან ერთ ქალაქში ზოგ შემთხვევაში ორზე მეტი და ზოგჯერაც ათამდე ეპისკოპოსი ზის.

ნათელია, რომ ამ პრინციპიდან გამომდინარე, შეუძლებელია საეკლესიო პრაქტიკაში მოსაყდრის ინსტიტუტის ეს ფორმა ყოფილიყო, რაც თავისთავში უკვე საეკლესიო ტახტის ან საყდრის მოცილეს ნიშნავს. მსგავსი ფენომენი არც ერთ საუკუნესა და არცერთ მართლმადიდებელ ავტოკეფალიურ ეკლესიაში ყოფილა. თუ ვნახავთ ყველა მართლმადიდებელი ეკლესიის მართვა-გამგეობის დებულებებს, ყველგან ნათლად და ცალსახად წერია, რომ ადგილის მცველს (ბერძ. **Τοπιότηης**) მხოლოდ პატრიარქის გარდაცვალების ან გადადგომის შემდეგ სინოდის სხდომაზე გამოირჩევენ¹¹. წინააღმდეგ შემთხვევაში, უმალ პირველი მსოფლიო კრების მერვე კანონი დაირღვეოდა. უძველეს ეკლესიებში ადგილის მცველი ქიროტონით უხუცესი ეპისკოპოსი ხდება,¹² თუმცა ეს არ არის სავალდებულო. ადგილის მცველის ფუნქცია ახალი პატრიარქის არჩევნების მართებულად ჩატარების უზრუნველყოფაა. მას არ აქვს უფლება განსაზღვროს ეკლესიის მმართველობის მნიშვნელოვანი საკითხები და მით უმეტეს, რაიმე შეცვალოს მმართველობის დებულებაში. ადგილის მცველს დროებით უკავია საეპისკოპოსო საყდარი, ვიდრე არ იქნება გამორჩეული ახალი პატრიარქი.

ეს ფაქტი, რომ სხვა მართლმადიდებელ ეკლესიებში არ არსებობს მსგავსი ინსტიტუტი, რა თქმა უნდა კითხვებს წარმოშობს იმის შესახებ, თუ საიდან ჩნდება იგი საქართველოს ეკლესიაში. 1917 წელს საეკლესიო დებულებაში ჩნდება უცნაური განსაზღვრა, რომ „თბილელი მიტროპოლიტი, როგორც კათოლიკოსის უახლოესი ადგილობრივი მღვდელმთავარი, არის მოსაყდრე კათოლიკოსისა“¹³. მაშინ თბილელი მიტროპოლიტი ლეონიდე განისაზღვრა კათოლიკოსის მოსაყდრედ.

ამ ტერმინისა და ინსტიტუტის დამკვიდრების მომენტი ბურუსითაა მოცული. მასზედ პასუხი არ არსებობს. აქედან მოყოლებული, მკვიდრდება ეს არასწორი ტერმინი და ინსტიტუტი ქართულ საეკლესიო სინამდვილეში, რის მიხედვითაც, ყოველი პატრიარქისთვის მისი მოსაყდრეც განისაზღვრებოდა. თუმცა უნდა ითქვას, რომ მოსაყდრის სტატუსის მქონენი ზოგჯერ იკავებდნენ საპატრიარქო საყდარს და ზოგჯერ არა. საინტერესოა, რომ პატრიარქ დავითის მოსაყდრე იყო

¹⁰ იგივე შინაარსისაა კართაგენის 56-ე კანონი: „მან (ეპისკოპოსმა) უნდა დამწყოს მხოლოდ ის ერი, რომლისთვისაც ხელდასხმულია“. მსგავსად, ნეტარი ავგუსტინეს ცხოვრებაში ცნობილია, რომ „ჰიპოს ეპისკოპოსი ვალერი, ფიზიკური უძლურების გამო შეეცადა მის კათედრაზე თანაეპისკოპოსად დაედგინა ნეტარი ავგუსტინე 391 წელს. ავგუსტინე, მიუხედავად მუდმივი მცდელობისა თავი აერიდებინა ეპისკოპოსად ხელდასხმისაგან, მორიდების გამო, იძულებით დათანხმდა ხანდაზმული ეპისკოპოსის სურვილს, რადგან არ იცოდა ორივემ, რომ ნიკეის კრების მე-8 კანონი კრძალავდა ერთ კათედრაზე ორ ეპისკოპოსს“. Weller G., *The Church Register, Philadelphia, 1827*, 338; Робертсон Дж., *История Христианской Церкви, С.-Петербург, 1890*, 375.

¹¹ Ζαχαρέυκα Δ., *Η εκλογή των επισκόπων στις Ορθόδοξες Εκκλησίες*, Θεσσαλονίκη, 2014.

¹² იქვე, 60.

¹³ მიტროპოლიტი ანანია (ჯაფარიძე), საქართველოს საეკლესიო კანონების კრებული, თბილისი 2017, 297-298.

საქართველოს ახლანდელი პატრიარქი და მაშინ, ცხუმ-აფხაზეთის მიტროპოლიტი ილია, რაც 1977 წლის 9 ნოემბერს აღესრულა, პატრიარქ დავით მეხუთის გარდაიცვალეების შემდეგ, სინოდის სხდომაზე.¹⁴ აქვე აღვნიშნავთ, რომ 1920 წლის მართვა-გამგეობის დებულებაში მოსაყდრის გამორჩევა კათოლიკოზის გარდაცვალების შემდეგ ხდება;¹⁵ ასევე, 1927 და 1937 წლების მართვა-გამგეობის დებულებაში მოსაყდრეს პატრიარქის გარდაცვალების ან მძიმე ავადმყოფობის შემდეგ გამოირჩევენ.¹⁶ 1995 წელს მართვა-გამგეობის დებულებაში უცნაური ცვლილება შედის: „სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის გარდაცვალების, გადადგომის ან სხვა ისეთი მიზეზის გამო, რომელიც შეუძლებელს ხდის კათოლიკოს პატრიარქისათვის თავისი მოვალეობების შესრულებას, **კათოლიკოს-პატრიარქის მიერ დადგენილი** საპატრიარქო ტახტის მოსაყდრე მართავს ეკლესიას ახალი კათოლიკოს-პატრიარქის არჩევამდე“¹⁷. როგორც ვხედავთ დებულებაში „საპატრიარქო ტახტის მოსაყდრე“ წერია, თუმცა პატრიარქის 2017 წლის 23 ნოემბრის ბრძანებაში მეუფე შიოს „პატრიარქის მოსაყდრედ“ დანიშვნას ვხვდებით. შეუსაბამობა ამკარაა.¹⁸

რა წინააღმდეგობებია 1995 წლის დებულების IV თავის მე-4 პუნქტში? ეს მუხლი აცდენილია არა მხოლოდ საქართველოს ეკლესიის წინა წლების მართვა-გამგეობის დებულებებს, არამედ ეწინააღმდეგება მართლმადიდებელი ეკლესიის კანონიკურ ნორმებსაც, კერძოდ, **ანტიოქიის კრების 23-ე კანონი** იმპერატიულად განაჩინებს, რომ ეპისკოპოსს არ აქვს უფლება თავის ნაცვლად დაადგინოს სხვა ვინმე, თვითონ აღსასრულს მიახლოებულიც რომ იყოს. თუ ვინმე მსგავს რასმე ჩაიდენს, ეს დანიშვნა დაუმტკიცებელი იქნება... ეპისკოპოსის დანიშვნა არ შეიძლება სხვანაირად, თუ არა კრების მიერ და ეპისკოპოსთა თათბირის შედეგად, რომლებსაც აქვთ უფლება გარდაცვლილის ნაცვლად აირჩიონ ვინმე ღირსი საყდრისა...“. კანონისტიების მიერ ეს კანონი შემდეგნაირად განიმარტება, **თეოდორე ბალსამონი**, ანტიოქიის ტიტულარული პატრიარქი ამბობს, რომ „ეპისკოპოსს არ გააჩნია თავის ნაცვლად ეპისკოპოსად სხვისი დადგინების მემკვიდრეობის მიცემის უფლება“¹⁹. **არისტინე**: „ეპისკოპოსმა, თავისი აღსასრულის წინ არ უნდა დაადგინოს თავის მონაცვლედ ეპისკოპოსი, ვინაიდან ის, ვინც ეპისკოპოსად არის ხელდასმული, ეპარქიათა ეპისკოპოსების მიერაა დადგენილი. თუკი ეპისკოპოსი აღსასრულის წინ თავის ნაცვლად სხვას დაადგენს – ამით მემკვიდრეობის კანონი მტკიცდება, მაშინ, როდესაც ღვთის ეკლესია არასდროს უნდა გადაეცეს მემკვიდრეს.“²⁰ **იოანე ზონარა**: „ეპისკოპოსთათვის არ არის დაშვებული მათზე დაქვემდებარებულ ეკლესიებში,

¹⁴ <t.ly/WXr9> [14.09.2020]

¹⁵ მიტროპოლიტი ანანია (ჯაფარიძე), საქართველოს საეკლესიო კანონების კრებული, თბილისი, 2017, 310-311.

¹⁶ იქვე, 325-327; 339-340.

¹⁷ იქვე, 356.

¹⁸ თუმცა პირადად მე, დიდ განსხვავებას ვერ ვხედავ „საპატრიარქო ტახტის მოსაყდრესა“ და „პატრიარქის მოსაყდრეს“ შორის, რადგან ორივე შემთხვევაში იგი მართლმადიდებელი ეკლესიის კანონებს ეწინააღმდეგება.

¹⁹ Πάλλη Γ., Ποτλή Μ., Σύνταγμα των Θείων και Ιερών Κανόνων Γ', Αθηνών, 1853, 166.

²⁰ იქვე, 166.

თავის ადგილზე, თავის სურვილით, სხვები დაადგინოს. ვინაიდან, მათ, რომელთაც უფლება არ გააჩნიათ, რომ ეპისკოპოსობის დროს დაგროვილი ქონება (გარდა ქონებისა, რომელიც მშობლებისგან მემკვიდრეობით გადაეცათ, როგორც ამბობს კართაგენის 33-ე კანონი) ვისაც მოესურვებათ იმას დაუტოვონ, ასევე, როგორც გადასცემენ თავად ეპისკოპოსობას სხვას, თითქოს მათ სამოდღვრო ძალაუფლებისა და ღარიბთა ქონების მართვის მემკვიდრეობას უტოვებენ. ამრიგად, თუკი ვინმე რაიმე მსგავსს მოიმოქმედებს, მაშინ კანონის ძალით აღსრულებულიც არ არის მართალი და აღმსრულებელიც განყენებას ექვემდებარება; ვინაიდან, დადგენილია, რომ ეპისკოპოსები კრებათა მიერ დგინდებიან²¹.

მაგრამ, რამდენაც ახალი პატრიარქის გამორჩევის საკითხი პირდაპირ საარჩევნო პროცედურას უკავშირდება, მაშინ რაღა საჭიროა პატრიარქის სიცოცხლეში მოსაყდრის გამორჩევა, რომლის ფუნქცია მხოლოდ და მხოლოდ საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარეობაა. განა ამას პატრიარქის გარდაცვალების შემდეგ სინოდი ვერ შეძლებდა? რა მოტივები არსებობდა მოსაყდრის დასახელებისა და დადგენისათვის? მოტივი არის გარდაცვალება ან გადადგომა ან ის მიზეზები, რომლებიც შეუძლებელს ხდის კათოლიკოს-პატრიარქისათვის თავისი მოვალეობების შესრულებას. დასახელებული მიზეზებიდან არცერთი არაა ამ შემთხვევაში, რაც იმას ნიშნავს, რომ საპატრიარქო ტახტის მოსაყდრის დადგენისათვის სამართლებრივი მიზეზი არ არსებობდა. ამიტომაც, ვამბობთ ცალსახად, რომ ზოგადად კანონიკური სამართლის მიხედვით, პატრიარქის სიცოცხლეში მოსაყდრის დასახელებას არანაირი სამართლებრივი საფუძველი არ გააჩნია, მით უმეტეს, რომ ეს ფაქტი ერთ საყდარზე უკვე ორი ეპისკოპოსის არსებობას უშვებს, რაც, როგორც აღინიშნა, პირველი მსოფლიო კრების მერვე კანონის უხეში დარღვევაა. ამიტომაცაა, რომ ყველა მართლმადიდებელი ავტოკეფალიური ეკლესიის დებულების თანახმად, ადგილის მცველი (და არა მოსაყდრე) აქტიურდება მხოლოდ პატრიარქის გარდაცვალების ან გადადგომის შემდეგ, და მისი გამორჩევა მხოლოდ და მხოლოდ სინოდის პრეროგატივაა. ცხადია, ამ მუხლის ასეთი ცვლილება რაღაც მიზანს ემსახურებოდა. ყოველ შემთხვევაში პატრიარქის სიცოცხლეში მისი მოსაყდრის დასახელება და დადგენა პატრიარქის გავლენის გაძლიერებაზე მიანიშნებს მომავალი პატრიარქის გამორჩევისათვის. ბევრი ამ ქმედებაში რუსეთის ფაქტორს ხედავს, რომ მომავალი პატრიარქი რუსეთთან დაახლოებული პირი იყოს, მით უმეტეს, რომ საამისო მიზეზი არსებობს იმ რუსული გავლენების გამო, რომელსაც საქართველოს ეკლესია განიცდის. ამის დასადასტურებლად საქართველოს ეკლესიის დელეგაციის კრეტის წმინდა და დიდ კრებაზე წაუსვლელობაც საკმარისია, რითაც ჩვენმა ეკლესიამ აშკარა მხარდაჭერა გამოუცხადა რუსეთის ეკლესიის ბოიკოტს, რომ აღარაფერი ვთქვათ უკრაინის ავტოკეფალიის თაობაზე, როცა საქართველოს საპატრიარქოს წარმომადგენლები ერთი ერთში იმეორებენ რუსეთის ეკლესიის წარმომადგენელთა „არგუმენტებს“ უკრაინის ავტოკეფალიის საწინააღმდეგოდ.

²¹ იქვე, 390-391.

აქ კიდევ ერთი სერიოზული პრობლემა ჩნდება: პატრიარქის მიერ მოსაყდრის დასახელება არ მომხდარა წმინდა სინოდთან შეთანხმებით, არამედ ერთპიროვნულად, ექსარქიტული მსახურების დროს. მღვდელმთავრებმა ეს ტელეარხების მეშვეობით შეიტყვეს.²² ეს კი წმინდა სინოდის იგნორირების სამწუხარო შემთხვევაა, რადგან მოციქულთა 34-ე კანონი ნათლად ამბობს, რომ „ყოველი ერის ეპისკოპოსები უნდა ცნობდნენ პირველს მათ შორის, აღიარებდნენ მას, როგორც თავს და თავიანთ ძალაუფლებაზე აღმატებული არაფერი მოიმოქმედონ მისი ნებართვის გარეშე. მათ მხოლოდ ის საქმეები აწარმოონ, რაც თავიანთ ეპარქიებსა და მათთან მიმდებარე ადგილებს ეხება. მაგრამ პირველმაც არაფერი მოიმოქმედოს სხვებთან შეუთანხმებლად, ვინაიდან, ასე აღესრულება ერთაზროვნება და განიდიდება ღმერთი სულიწმიდის მაღლით“.²³ იმავეს იმეორებს ანტიოქიის კრების მე-9 კანონიც: „ეპისკოპოსები უნდა ემორჩილებოდნენ დედაქალაქის ეპისკოპოსს (ანუ ადგილობრივი ეკლესიის თავს); ის ზრუნავს მთელ სამთავროზე... მაგრამ მათ არაფერი უნდა გააკეთონ დედაქალაქის ეპისკოპოსის გარეშე, მაგრამ ნურც დედაქალაქის ეპისკოპოსი ნუ გააკეთებს ნურაფერს სხვა ეპისკოპოსების შეთანხმების გარეშე“.²⁴ როგორც ვხედავთ ამ ერთმა, თითქოსდა უბრალო ბრძანებამ უამრავი შეუსაბამობა წარმოაჩინა მართლმადიდებელი ეკლესიის კანონებთან მიმართებაში.

რაოდენ გასაკვირიც არ უნდა იყოს, 1995 წლის დებულებაში ჩაწერილი მუხლი, რომ „კათოლიკოს-პატრიარქის მიერ დადგენილი საპატრიარქო ტახტის მოსაყდრე მართავს ეკლესიას ახალი კათოლიკოს-პატრიარქის არჩევამდე“, ზუსტად არ განმარტავს, თუ რა უფლებები ექნება პატრიარქის სიცოცხლეში დადგენილ მოსაყდრეს; აკი ჟურნალისტიკის შეკითხვაზე, თუ რა მოვალეობა ექნება ახლად დადგენილ მოსაყდრეს, მეუფე შიომ ვერც კი უპასუხა, ან როგორ უპასუხებდა, როცა დებულებით ეს განსაზღვრული არაა.

და კიდევ ერთი დეტალი: 1995 წლის IV თავის მე-6 პუნქტში ვკითხულობთ: „სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის გარდაცვალების შემდეგ ქრონით უპირატესი მღვდელმთავარი წმ. სინოდის წევრთა უმრავლესობის თანდასწრებით ხსნის კათოლიკოს-პატრიარქის მიერ დატოვებულ ანდერძს და აცხადებს საპატრიარქო ტახტის მოსაყდრის ვინაობას“. იმავე თავის მე-7 მუხლი კი „სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ანდერძით დადგენილი საპატრიარქო ტახტის მოსაყდრისადმი კანონიკური მორჩილება საქართველოს ეკლესიის ყოველი წევრის მოვალეობაა“²⁵. ანდერძი აუცილებლად რალაციის მემკვიდრეობითად გადაცემას გულისხმობს,²⁶ მაგ. მამა თავის შვილებს ანდერძით უტოვებს ქონებას, თითოეულს შესაბამისად, როგორც ის თავად განსაზღვრავს ამას. მაგრამ როგორია ანდერძის თემა ზოგადად ეკლესიაში? ან რისი მემკვიდრეობა არსებობს ეკლესიაში, რომლის გადაცემაც ეპისკოპოსს შეუძლია? ერთადერთი მემკვიდრე-

²² <t.ly/UDNS> [14.09.2020]

²³ Πάλλη Γ., Ποτλή Μ., Σύνταγμα των Θείων και Ιερών Κανόνων, Α', Αθηνών, 1852, 45.

²⁴ Πάλλη Γ., Ποτλή Μ., Σύνταγμα των Θείων και Ιερών Κανόνων, Γ', Αθηνών, 1853, 140-141.

²⁵ საქართველოს ავტოკეფალიური მართლმადიდებელი ეკლესიის მართვა-გამგეობის დებულება. მცხეთა 1995, თავი IV, §. 7.

²⁶ <<http://www.legalaid.ge/ka/p/69/მემკვიდრეობითი-სამართალი>> [14.09.2020]

ობა, რაც ეპისკოპოსის უფლებამოსილებაში შედის არის სამოციქულო მემკვიდრეობა, რაც ქრისტესმიერი გამოცხადების ჭეშმარიტების შესახებ სწავლებასა და ტრადიციას გულისხმობს. სხვა რამ მემკვიდრეობის გადაცემის შესაძლებლობა ეპისკოპოსს არ აქვს, მით უმეტეს, რომ ტრულის მსოფლიო კრების მე-12 კანონის თანახმად ეპისკოპოსს ეკრძალება ცოლოსნობა²⁷. თუ კვლავ ანტიოქიის 23-ე კანონს დავუბრუნდებით, აქაც ცალსახად წერია, რომ ეპისკოპოსი სიცოცხლეში ვერ დაასახელებს მემკვიდრეს, და რაოდენ მისი გარდაცვალების შემდეგ იქნება ეს შეუძლებელი, ან რა ძალა უნდა ქონდეს გარდაცვლილი ეპისკოპოსის ანდერძს, როცა მას სიცოცხლეში ეკრძალება მსგავსი რამის მოქმედება. თუკი საეკლესიო კანონები ცალსახად არჩვენების გზით ადგენს ეპისკოპოსის გამორჩევას, მაშინ ანდერძს რა დატვირთვა აქვს საქართველოს ეკლესიაში? არსებობს კი სამართლებრივი ბაზისი ანდერძის არსებობისა საეკლესიო კანონიკაში. როგორც კანონებიდან ჩანს არა. არც რომელიმე კანონი საუბრობს ანდერძის შესახებ. აქედან გამომდინარე, ანდერძის თემაც გასაუქმებელია საქართველოს ეკლესიის ბოლო დებულებაში, რადგან ესეც ეწინააღმდეგება საეკლესიო კანონიკას. ეს თემაც უცხოა ნებისმიერი მართლმადიდებელი ეკლესიის პრაქტიკისათვის, რასაც ამ ეკლესიების დებულებებიც ადასტურებს.

ვფიქრობ, ყველაფერი ეს აშკარად მიანიშნებს სინოდის, როგორც ადგილობრივი ეკლესიის უმაღლესი ორგანოს, დაკნინებაზე. პატრიარქის გამორჩევა მხოლოდ სინოდის, როგორც ეკლესიის უმაღლესი ადმინისტრაციული ორგანოს პრეროგატივაა, რაც, როგორც ვნახეთ მსოფლიო და ადგილობრივი საეკლესიო კრებების კანონებითაა დამტკიცებული. ამ სინოდისავე პრეროგატივაა პატრიარქის გარდაცვალების შემთხვევაში ადგილის მცველის (და არა მოსაყდრის) დადგინებაც ყოველგვარი ანდერძის გარეშე. ამიტომაც, ვფიქრობთ, რომ 1995 წლის დებულების ზემოხსენებული მუხლები უნდა ჩასწორდეს სინოდის მიერ (ავტორიტეტული თეოლოგების, კანონოლოგების და სხვა კომპეტენტურ პირთა მონაწილეობით) და შესაბამისობაში მოვიდეს მართლმადიდებელი ეკლესიის კანონიკურ წესებთან, როგორც ეს ყველა სხვა მართლმადიდებელი ეკლესიის შემთხვევაშია.

²⁷ Πάλλη Γ., Ποτλή Μ., Σύσταγμα των Θείων και Ιερών Κανόνων, Α', Αθηνών, 1852, 330-333.

ON THE INSTITUTE OF LOCUM TENENS IN THE GEORGIAN ORTHODOX CHURCH

This paper seeks to elucidate the way in which the status of locum tenens functions in the tradition of Eastern Orthodox Church and its Canon Law. This article provides a brief overview of the relationship between the Bishop and the local Church since Apostolic fathers, to present that the perceive of institute of locum tenens in the Georgian Church (since 1917 until today) is out of Holy Canons and Tradition.

While recognizing the immense impact and contribution of the Russian Reign, this paper examines the questions and problems which are dominated in Georgian Church and connects them to the style of electing bishops.

Attempting to move beyond dated documents and practices which are operating in Georgia, this article seeks to make room with other documents and practices about the governing of local Orthodox Church. For example, in this paper is pronounced clearly, that it is uncanonically both, when patriarch is able to elect or elevate bishop without others and when in the same city there are two governing bishops (in this case - patriarch and his locum tenens).

Following in the wake of the Canon Law, Church History and Tradition regarding bishops and the rule of their election, paper concludes, that the style of election of Metropolitan Shio (Mujiri) as locum tenens, his status and authority are out of Holy Canons and it must be changed.

Keywords: Georgian Church, Orthodox Church, Patriarch, Locum Tenens, Canon Law, Holy Tradition.

* Associate Professor, Dean of the Faculty of Humanities and Social Sciences of Sulxhan-Saba Orbeliani University.